

**Փխրուն խոստումները և արտաֆին ֆաղափականության աղբյուրները.
անդամակցության սահմանափակ ազդեցությունը և տեղական ընտրախավի
առաջնահերթությունը:**

(Թարգմանվում է կրճատումներով)

Այս հոդվածը քննարկում է միջազգային կազմակերպությունների ազդեցությունը տարբեր պետությունների արտաքին քաղաքականության վրա: Որպես օրինակ օգտագործվում են երկու ուժեղագույն միջազգային կազմակերպությունները՝ ՆԱՏՕ-ն և ԵՄ-ն, և նրանց ազդեցությունն անդամակցության ձգտող երկրների քաղաքականության ընտրության հարցում: Մինչ այժմ գիտնականները պնդել են, որ Հյուսիս-ատլանտյան դաշինքի և Եվրամիության անդամակցության դիմորդ երկրներն այս կազմակերպությունների անդամ դառնալու նպատակով ձևափոխել են իրենց թե՛ ներքին, թե՛ արտաքին քաղաքականությունները: Մենք փաստարկում ենք, որ պոտենցիալ անդամ երկրների առջև դրված պայմաններն ավելի քիչ են ազդում, քան սովորաբար ներկայացվում է. պատճառն այն է, որ և՛ դիմորդ, և՛ անդամ երկրները, հակառակ ընդունված պնդումների, իրականում այդքան ուշադրություն չեն դարձնում ֆորմալ չափանիշներին: Փոխարենը, մենք փորձում ենք հիմնավորել, որ ներքին քաղաքականությունը, մասնավորապես՝ ընտրախավի նախապատվությունները, թե՛ տրամաբանության, թե՛ էմպիրիկ տեսանկյունից գերապատվելի դիրք ունի արտաքին պայմանների նկատմամբ: Իհարկե, որոշ առումներով թե՛ ՆԱՏՕ-ն, թե՛ Եվրամիությունը բավականին հաջողակ էին, քանի որ Կենտրոնական և Արևելյան Եվրոպայի երկրների մեծ մասում, բայց ոչ բոլորում, ներքին պայմանները համընկնում էին «Եվրոպական» ակնկալիքների հետ:

Հոդվածում մեր ուշադրությունը կենտրոնացնում ենք փոքրամասնությունների իրավունքների և սահմանային հարցերի շուրջ ընթացած բանակցությունների վրա, քանի որ սրանք ոչ միայն շատ ակնառու խնդիրներ են, այլև հսկայական կարևորություն ունեցող գործոններ քաղաքական կայունության համար: Մենք, մասնավորապես, դիտարկում ենք պայմանադրության (conditionality) տեսաբանների կողմից մեջբերվող անկյունաքարային օրինակներից մի քանիսը, և մեր եզրահանգումները կատարում՝

հաշվի առնելով հնարավոր հետևանքները թե՛ տեսության, թե՛ քաղաքականության մշակման տեսանկյունից:

Քաղաքական գործիչները և գիտնականները գտնում են, որ ՆԱՏՕ-ին և Եվրամիությանն անդամակցելու գործընթացներն արժեքավոր մեխանիզմ են ոչ միայն միասնական՝ «ամբողջական և ազատ» Եվրոպա ստեղծելու, այլև անդամակցության դիմորդ երկրների քաղաքականությունները սահմանափակելու համար:

Հոփֆի⁵⁷ փաստարկներից մեկը վերաբերում է Խորհրդային Միության հետնորդ պետությունների առջև դրվող պայմաններին. առաջարկվում էր ստեղծել մի համակարգ, որը պարզևներ կառաջարկեր լավ պահվածքի դիմաց: Հիմնական գաղափարն այն է, որ ՆԱՏՕ-ն և Եվրամիությունը բավականին մարտահրավերներ են ունեցել ընդարձակման ներկա փուլին նախորդած ժամանակահատվածում. օրինակներից մեկը Հունաստանի և Թուրքիայի միջև եղած տարաձայնություններն էին: Ավելին, ընդարձակումը դիտարկվեց իբրև անդամակցության գրավչությունը կիրառելու հնարավորություն, որի միջոցով հնարավոր կլիներ ստիպել կամ համոզել կոմունիստական բլոկի փլուզման արդյունքում ծնված պետություններին իրենց պահվածքն առավել մոտեցնել Արևմտյան Եվրոպայի երկրների օրինակին: Եթե այս փաստարկները ճիշտ են, ապա Եվրոպան ապագայում պետք է քիչ թե շատ զերծ լինի կոնֆլիկտներից, քանի որ անդամակցության հարցը լուծվում է խոստացված բարեփոխումներով: Դժբախտաբար, պայմանադրության տեսաբանների պնդումները ուռճացված են: Արևելյան Եվրոպայի երկրներում քաղաքական գործընթացներն, իհարկե, կենտրոնացված են եղել ՆԱՏՕ-ին և Եվրամիությանն անդամակցելու նպատակի շուրջ, սակայն վիճարկելի է այն պնդումը, ըստ որի դրանք գերակայող են եղել այլ հնարավոր շահերի նկատմամբ:

Մենք փաստարկում ենք, որ անդամակցության հետ առնչվող գործընթացներն՝ իբրև արտաքին և ներքին քաղաքականության վրա ազդող գործիքներ, իրենց էությամբ սահմանափակ են: Նախ, քանի որ անդամակցությունն ինքնին քաղաքական է, որևէ երկրի՝ որևէ կազմակերպության անդամակցությանը վերաբերող վերջնական որոշումն ավելի շատ պայմանավորված է անդամ երկրների համար սպասվելիք օգուտներով, քան թե դիմորդ երկրների կողմից ֆորմալ չափանիշների պահպանմամբ: Երկրորդ, ՆԱՏՕ-ի

⁵⁷ Hopf, Tedd. (1992) Managing Soviet Disintegration: A Demand for Behavior Regimes. *International Security*. 17 (1) Summer: 44-75.

և Եվրամիության անդամակցությունը կոմպլեքս գործընթաց է, այնպես որ, պայմանների բազմազանությունը թուլացնում է դրանցից յուրաքանչյուրի նշանակությունը: Երկրներն անդամակցության իրավունք են ստացել, թեև թերացել են հիմնական պայմանները բավարարելու հարցում: Երրորդ, երկրները կարող են պայմանագրեր ստորագրել և նույնիսկ օրենքներ ընդունել՝ ստեղծելով արտաքին կառույցների սահմանած չափանիշներին համապատասխանելու տպավորություն, սակայն այդ չափանիշների գործադրումը կարող է այդպես էլ տեղի չունենալ: Չորրորդ, հենց որ ավարտվում է անդամակցության գործընթացը, և երկիրը միանում է տվյալ կազմակերպությանը, նա կարող է խախտել խոստումները և վերադառնալ իր կողմից նախընտրած գործողությունների ուղուն: Չնայած այն հանգամանքին, որ որոշ երկրներ ընդամենը վերջերս են անդամակցության իրավունք ստացել, նրանց վարքն այնպիսին է՝ կարծես անդամակցությունը սահմանափակումներ չի էլ ենթադրում: Հինգերորդ, պայմանադրության ժամանակի ընտրության և պետությունների վարքագծի միջև հստակ կորելյացիա չկա. որոշ երկրներ չափավոր պահվածք էին ցուցաբերում նախքան այն պահը, երբ հստակ դարձավ անդամակցության իրական լինելը, և երբ առաջադրվեցին չափորոշիչները: Այս ամենը միասին վերցրած, լուրջ տրամաբանական և էմպիրիկ մարտահրավեր է ներկայացնում այն տեսակետներին, որոնք շեշտը դնում են պայմանադրության ազդեցությունների վրա:

Մենք չենք վիճարկում անդամակցության գործընթացների նշանակությունը, պարզապես փաստարկում ենք, որ ներքին քաղաքական զարգացումներն ինչպես տրամաբանության, այնպես էլ էմպիրիկ տեսանկյուններից ավելի առաջնահերթ են: Եթե քննելու լինենք դիմորդ պետություններում որոշում կայացնողների համար ամենամեծ կարևորություն ունեցող գործոնները, ապա արտաքին լսարանը՝ նույնիսկ այնպիսի հզոր կառույցներ, ինչպիսիք են ՆԱՏՕ-ն և ԵՄ-ը, առաջնահերթությունների ցանկում քաղաքական կենսունակության խնդրից շատ ավելի ցածր տեղ են զբաղեցնում: Մինչդեռ արտաքին կառույցի կողմից ստացված հավանության գնահատականը կարող է հիմք ստեղծել քաղաքական գործչի՝ իր պաշտոնում մնալու համար, ազդեցությունն անուղղակի է՝ ներքին գործընթացների միջոցով: Այդ պատճառով, ինչպես կքննարկենք ստորև, ներքին շահերն ու գործընթացներն են, որ ձևավորում են քաղաքական

գործիչների կողմնորոշումները՝ կապված տարածաշրջանային կազմակերպությունների խոստումների և սպառնալիքների հետ: Ստորև կանդրադառնանք նաև այն իրողությանը, որ խնդրո առարկա երկրներում հիմնական իրադարձությունները զարգացան, իսկ շահերն ի հայտ եկան նախքան ՆԱՏՕ-ի և ԵՄ-ի պահանջադրության քաղաքականության մեկնարկը և, անշուշտ, մինչև դրա հավաստի դառնալը:

Այս հոդվածում մենք ցույց ենք տալիս, որ միջազգային ինստիտուտների դերը գերազնահատված է: Չնայած արտաքին դերակատարների կարևորությունն անժխտելի է, մասնավորապես Եվրաստլանտյան ընդարձակման գործընթացի համատեքստում, ներքին քաղաքական դինամիկան առաջնային է: Սա կարող է ակնհայտ թվալ, բայց պայմանադրության հետ կապված բանավեճերի մեծ մասը կենտրոնացած է միջազգային կողմի վրա՝ հանգեցնելով պայմանադրության արդյունավետության վերաբերյալ սխալական ակնկալիքների: Նախ, մենք ընդգծում ենք ներքին քաղաքականության մի քանի կարևորագույն ասպեկտներ, որոնք իբրև ուղեցույց են հանդիսանում Սառը պատերազմից հետո Արևելյան Եվրոպայի երկրներում կատարված իրադարձությունները դիտարկելու համար: Երկրորդ, մենք անդրադառնում ենք պայմանադրության տեսաբանների այն պնդումներին, ըստ որոնց, ՆԱՏՕ-ի և ԵՄ-ի անդամակցության գործընթացները վճռական դերակատարություն են ունեցել Արևելյան Եվրոպայի երկրների վարքագծի ձևավորման գործում, մասնավորապես՝ փոքրամասնությունների նկատմամբ քաղաքականության և սահմանային վեճերի բնագավառներում: Երրորդ, մենք քննարկում ենք, թե ինչով է պատճառաբանված պայմանադրության սահմանափակ բնույթն ազդեցություն գործելու հարցում:

Ներքին քաղաքականության առաջնահերթությունը

Ակնհայտ է, գուցե նույնիսկ տրիվիալ, այն պնդումը, ըստ որի քաղաքական գործիչներն ավելի շատ հոգում են ներքին քաղաքականության, քան արտաքին ազդեցությունների մասին, և սխալ կլիներ պայմանադրության տեսաբաններին ներկայացնել որպես ներքին քաղաքականությունն անտեսող մարդիկ: Մենք ցանկանում ենք վերահաստատել, որ ներքին քաղաքականությունը թե՛ տրամաբանորեն, թե՛ էմպիրիկ տեսանկյունից առաջնային է: Միջազգային ուժերը ֆիլտրվում են պետության

ներսում առկա շահի և ուժի համակարգերի միջով, և սրանից բխող հետևանքները կարևոր են հասկանալու համար ոչ միայն ոչ վաղ անցյալը, այլև ապագան:

Մենք սկսում ենք այն դասական ենթադրությունից, ըստ որի քաղաքական գործիչների հիմնական շարժառիթը քաղաքական պաշտոնի հասնելու ձգտումն է, քանի որ սա նպատակների մեծ մասի իրագործման նախապայման է հանդիսանում: Սա հանգեցնում է մեկ այլ կարևոր հարցադրման. ո՞վ կամ ի՞նչն է ամենահավանական սպառնալիքը քաղաքական գործչի պաշտոնին: Թեև ԱՄՆ-ի ներխուժումն Իրաք և Աֆղանստան թույլ են տալիս պնդել, որ արտաքին ուժերը կարող են քաղաքական գործիչներին և կուսակցություններին հեռացնել իշխանությունից, սրանք շատ արտասովոր օրինակներ են: Սովորաբար քաղաքական գործիչների համար սպառնալիք են ընտրությունները, պետական հեղաշրջումները, ինչպես նաև այն գործընթացները, որոնք արտաքին ուժերի ճնշման արդյունք լինելով, իրենց բնույթով գլխավորապես ներքին են: Խնդրո առարկա ժամանակահատվածին և տարածաշրջանին առավել հատուկ է ընտրությունների դինամիկան, քան թե հեղափոխությունների հնարավորությունը. այդ իսկ պատճառով, մենք մեր ուշադրությունը կենտրոնացնում ենք դրանցից առաջինի վրա: Այսպիսով, քաղաքական գործիչների համար առաջնահերթություն պետք է լինի իրենց ուշադրության կենտրոնացումն ընտրողների նախասիրությունների և դժգոհությունների վրա: Ընտրողների նախապատվությունները ձևավորում են այն հնարավորությունները, խթանները և պարտավորությունները, որոնք քաղաքական գործիչները պարտավոր են կա՛մ լուծել, կա՛մ անտեսել՝ աչքի առջև ունենալով իրենց իսկ պաշտոնը կորցնելու վտանգը:

Մահմանային հարցերը և փոքրամասնությունների իրավունքները

Այս հոդվածում մենք անդրադառնում ենք սահմանային տարածքներին և փոքրամասնություններին առնչվող պայմանադրությանը մի քանի պատճառով: Նախ, պայմանադրությունների շուրջ քննարկումների մեծ մասը վերաբերում է այս ոլորտներին: Երկրորդ, անդամակցության ողջ գործընթացը եղել և մնում է չափազանց խճճված մի համակարգ: Երրորդ, ամենապարզ ձևակերպումով կարելի է ասել, որ խնդիրների այս խումբն ամենակարևորն է Եվրոպայի անվտանգության տեսանկյունից՝ չհաշվելով օրենքի ուժի և ժողովրդավար կառավարումից խուսափելու

հնարավորությունները: Սահմանային վեճերը պատերազմի հիմնական պատճառներից են: Փոքրամասնությունների նկատմամբ խտրականությունները միջպետական կոնֆլիկտների նշանակալի աղբյուր են հանդիսանում:

Հաշվի առնելով Հարավսլավիայի տարրալուծումով պայմանավորված լոկալ և ռեգիոնալ վնասների չափը՝ այս բնույթի պայմանադրությունների առաջնային խնդիրն է կանխել միջպետական և ներպետական բռնությունը: Մեր կարծիքով, այս հարցերն առավել կարևոր են, քան ֆիսկալ պահանջները կամ ֆինանսական կարգավորումները:

Եվրոպայի գայթակղությունը: Պայմանադրություն և ինտեգրում

Քելլին⁵⁸ տարբերակում է դնում պայմանադրության և սոցիալիզացիայի միջև, ուր առաջինը վերաբերում է այն ջանքերին, որոնք գործադրվում են որոշում կայացնողների կողմից օգուտ-գին հաշվարկների վրա ազդեցություն գործելու համար:

Մենք մեր ուշադրությունը կենտրոնացնում ենք պայմանադրության և ոչ թե սոցիալիզացիայի վրա՝ պարզության համար և Քելլիի լավ հիմնավորված փաստարկի պատճառով, ըստ որի գոնե կարճաժամկետ առումով պայմանադրությունն ավելի մեծ նշանակություն է ունեցել, քան սոցիալիզացիան: Սոցիալիզացիան երկարաժամկետ գործընթաց է, որը գուցե սերունդներ տևի. ուրեմն, անկեղծ լինելով պետք է ասել, որ մենք կարող ենք ադեկվատ գնահատական տալ միայն պայմանադրությանը, քանի որ վերջինի ազդեցությունն, ըստ տեսության, տեղի է ունենում գրեթե անմիջապես:

Թե՛ ՆԱՏՕ-ն, թե՛ ԵՄ-ն նոր պետությունների անդամակցությունը կապել են լավ վարքագծի և Եվրոպական չափանիշներին համապատասխանելու հանգամանքի հետ: ՆԱՏՕ-ին անդամագրվելու համար պետությունները պետք է իրականացնեն հետևյալ պահանջները:

- Նրանցից յուրաքանչյուրը պետք է ներկայացնի ֆունկցիոնալ ժողովրդավարական քաղաքական համակարգ՝ հիմնված շուկայական տնտեսության սկզբունքների վրա:
- Նրանք պետք է փոքրամասնություն կազմող բնակչությանը վերաբերվեն ԵԱՀԿ չափանիշների համաձայն:

⁵⁸ Kelley, Judith G. (2004) *Ethnic Politics in Europe: The Power of Norms and Incentives*. Princeton: Princeton University Press.

- Նրանք պետք է լուծած լինեն հարևանների հետ առկա ակնբախ վեճերը և ընդհանուր նվիրում ունենան վեճերը խաղաղ ճանապարհով լուծելու սկզբունքին:
- Նրանք պետք է հնարավորություն և պատրաստակամություն ունենան Դաշինքին ռազմական օգնություն ցուցաբերելու և մյուս անդամների ուժերի հետ համագործակցելու հարցում:
- Նրանք պետք է նվիրում ունենան առ ժողովրդավարական քաղաքացիական-ռազմական հարաբերությունները և ինստիտուցիոնալ կառույցները:

1993թ. կոպենհագենյան հանդիպման ժամանակ ԵՄ-ը հայտարարեց իր չափանիշները՝

- Ժողովրդավարություն երաշխավորող կայուն ինստիտուտների առկայություն:
- Օրենքի իշխանություն, մարդու իրավունքների և փոքրամասնությունների պաշտպանություն և հարգանք նրանց իրավունքների նկատմամբ:
- Ֆունկցիոնալ շուկայական տնտեսության առկայություն:
- Միության շրջանակներում շուկայական ուժերի և մրցակցային ճնշումների հետ համակերպվելու ունակություն:
- Անդամակցության պարտավորությունների կատարում, ներառյալ՝ տնտեսական և ֆինանսական միասնականության պարտավորությունն ստանձնելու ունակություն:

Պայմանադրության հիմնական փաստարկն այն է, որ Արևմտյան Եվրոպան կարողացավ այս հարցերի վերաբերյալ կոնցեսիա ձեռք բերել, քանի որ անդամակցությունը համարվել և համարվում է մեծ հաղթանակ:

Արևելյան Եվրոպայի նոր դեմոկրատական երկրներն անդամակցության էին ձգտում վերջինի հետ կապված օգուտների և Եվրոպայի հետ միասնությամբ պայմանավորված ավելի մեծ ձեռքբերումների համար: ՆԱՏՕ-ին անդամակցությունը մեծապես ամրապնդում է անդամ երկրների անվտանգությունը, քանի որ ավելի քիչ հավանական է, որ արտաքին ուժերը (օրինակ՝ Ռուսաստանը) կսպառնան ԱՄՆ-ի և Արևմտյան Եվրոպայի դաշնակիցներին: Անդամակցությունը ԵՄ-ին համարվում է

տնտեսական հաջողության գրավական: Ավելին, անդամակցությունն այս կազմակերպություններին կարող է նաև կարևոր լինել ազգային ինքնության առումով: Օրինակ՝ կարելի է հայտարարել, որ երկիրը եվրոպական է և ոչ թե բալկանյան, կամ՝ Երկրորդ կամ Երրորդ աշխարհից: Անդամակցությունը կարող է նաև կարևոր լինել ներքին քաղաքականության տեսանկյունից, քանի որ հաջողակ դիմորդների ղեկավարները կարող են հայտարարել, որ հենց իրենց լուրջ քաղաքականության շնորհիվ է, որ երկիրն անդամակցություն է ձեռք բերել: Ինչ խոսք, հաշվի առնելով այս երկու կազմակերպությունների կողմից դրված պահանջները և անդամակցության դիմորդ երկրների հսկայական ջանքերը, կարելի է եզրակացնել, որ անդամակցությունը շատ կարևոր է:

Այնուամենայնիվ, մենք պետք է զգույշ լինենք արտաքին ազդեցությունները չզերազնահատելու համար: Ստորև մենք քննարկում ենք պայմանադրությանը ներհատուկ որոշ սահմանափակումներ:

Անդամակցություն. ի՞նչ է պետք անել և ո՞ւմ պետք է ճանաչել

Հավատն առ այն, որ Եվրամիությունը հետևելու է հայտարարված չափանիշներին, թույլ էր հենց սկզբից: ԵՄ առաջին ջանքերը փոքրամասնությունների իրավունքները պաշտպանելու հարցում, իր միասնական արտաքին քաղաքականության հետ միասին, անհաջողության մատնվեց Հարավսլավիայում: Բաղիթերի հանձնաժողովին տրվեց իրավունք որոշելու, թե Հարավսլավիայի նախկին հանրապետություններից որոնք են արժանի ճանաչման՝ փոքրամասնությունների նկատմամբ վարած քաղաքականության և այլ գործոնների հիման վրա: Քննարկելով բոլոր այն միավորների հարցը, որոնք ձգտում էին առանձնանալ Հարավսլավիայից՝ հանձնաժողովը համարեց, որ Սլովենիան և Մակեդոնիան ամենից հարմար թեկնածուներն են՝ հիմք ընդունելով նրանց քաղաքականությունը փոքրամասնությունների նկատմամբ: Մակեդոնիայի դեպքում կարևորվում էր հատկապես ալբանացի բնակչությունը: Այնուամենայնիվ, հանձնաժողովը քննադատական վերաբերմունք արտահայտեց Խորվաթիայի և Բոսնիայի նկատմամբ՝ առաջարկելով չճանաչել երկուսից և ոչ մեկին: Սակայն ներեվրամիութենական քաղաքականության պատճառով, մասնավորապես հաշվի առնելով Գերմանիայի և

Հունաստանի կողմնակալ վերաբերմունքը համապատասխանաբար Խորվաթիայի և Մակեդոնիայի նկատմամբ, հանձնաժողովի առաջարկներն անտեսվեցին: ԵՄ-ը ճանաչեց Խորվաթիային, բայց ոչ Մակեդոնիային, ինչն ազդանշան էր, որ չափորոշիչներն ավելի քիչ կարևորություն ունեցող առաջնահերթություն են, քան ԵՄ անդամ երկրներին քաղաքականապես առնչվող լսարաններին բավարարելը:

ԵՄ անդամակցության վերաբերյալ 2004թ. ընդունված որոշումների փուլը բացահայտեց այն սխալ պատկերացումը, ըստ որի ԵՄ-ն նոր անդամներ է ընդունում միայն ըստ նրանց արժանիքների: ԵՄ-ն 2002թ. սկզբներին հայտարարեց, որ տարվա վերջը սահմանում է որպես վերջնաժամկետ ընդարձակման հետ կապված բանակցությունների համար, սակայն արդեն հունիսին պարզ դարձավ, որ անդամակցության համար դիմած պետությունները չեն կարողանա բավարարել բոլոր պահանջները: Մինչև նշված ժամկետը թեկնածուների ճնշող մեծամասնությունն անկարող էր եղել իրականացնել շուկայական ռեֆորմները ֆինանսական ոլորտում և մրցակցային քաղաքականության բնագավառում. սա նշանակում էր, որ այս պետությունները թերացել էին ԵՄ-ի «մրցակցային ճնշումներին համակերպվելու» չափանիշին համապատասխանելու հարցում:

Ավելին, ԵՄ-ի ամենանոր անդամները՝ Բուլղարիան և Ռումինիան, ընդունվեցին կազմակերպության շարքերը՝ չնայած այն բացահայտորեն ճանաչված փաստին, որ այս երկրները չեն համապատասխանում հիմնարար չափանիշներին դատական ռեֆորմների, կոռուպցիայի և կազմակերպված հանցավորության դեմ պայքարի հարցերում: Արդյունքում, ԵՄ-ն ձևավորեց լրացուցիչ ընթացակարգ՝ «ապահովության միջոցառումներ», որի նպատակն է անդամակցությունից հետո Բուլղարիային և Ռումինիային պարտադրել ստանձնած պարտականությունների կատարման հարցում: Այսինքն, նրանք անդամակցեցին՝ չնայած թերացումներին:

«Եթե մերիտոկրատիան գերակայող չէ, ապա ԵՄ-ում ազդեցիկ հովանավոր ունեցող դիմորդը ևս կարող է հատուկ վերաբերմունք ակնկալել»:⁵⁹ Հատուկ վերաբերմունքը ճիշտ այն ձևակերպումն է, որով կարելի է բնութագրել Կիպրոսի անդամակցությունը: Չնայած հատկացված մեծ ուշադրությանը՝ Կիպրոսը չկարողացավ

⁵⁹ Vachudova, Milada Anna. (2005) *Europe Undivided: Democracy, Leverage and Integration After Communism*. Oxford: Oxford University Press.

լուծել իր վեճը կղզու չճանաչված մասի՝ Հյուսիսային Կիպրոսի թուրքական հանրապետության հետ:

Եթե անդամակցությունը հիմնված չէ արժանիքների վրա, ապա ինչու՞ են միայն առանձին պետություններ հրավիրվում Միություն: Բացահայտ է, որ պատասխանը քաղաքականությունն է՝ ինչպես ներքին, այնպես էլ միջազգային:

Քաղաքականությունը մի բան է, պարտավորությունների իրականացումը՝ մեկ այլ

Երկրները կարող են խոստանալ, որ կբարեփոխեն իրենց երկրների թե՛ ներքին, թե՛ արտաքին քաղաքականությունը՝ մինչև անգամ օրենքների և կանոնադրությունների ընդունման և հրապարակման մակարդակով: Վերջին հաշվով, պայմաններին համապատասխանելը կախված է այն բանից, թե որքանով է երկիրն իրականացնում բարեփոխումները: Խնդիրն այն է, որ իրականացման ծավալները բավականին տարբեր են եղել, և համաձայնագրերով որոշված շատ պայմանավորվածություններ ընդհանրապես չեն էլ իրականացվել: «Ռումինիայում միջազգային նորմերի ներքին տեղայնացման ընթացքում պրոբլեմներն ի հայտ եկան հենց գործադրման փուլում, երբ ակնհայտ դարձավ որոշակի նորմատիվ կանոնների վերաբերյալ կոնսենսուսի բացակայությունը»:⁶⁰

Անդամակցությունը ՆԱՏՕ-ին ենթադրում էր փոփոխություններ պաշտպանության բնագավառին կատարվող հատկացումներում. օրինակ՝ երկրները պետք է իրենց ծախսերը կատարեին որոշակի սահմաններում: Սակայն, «անդամի կարգավիճակ ստանալուց հետո, բոլոր նոր երկրների շրջանում նկատվեց նախապես ստանձնած պարտավորությունները շրջանցելու և նախնական պաշտպանական նպատակները փոխելու միտում»:⁶¹

Անդամակցությունը ենթադրում է արտոնություններ

Եվրոպայի ապագայի կարևորագույն հարցերից է՝ արդյո՞ք նոր անդամները, հայտնվելով ակումբում, կշարունակեն համապատասխան վարք ցուցաբերել: Այս

⁶⁰ Freyberg-Inan, Annette. (2002:131) Which Way to Progress? Impact of International Organizations in Romania. In *Norms and Nannies: The Impact of International Organizations on the Central and East European States*, edited by Ronald H. Linden. Lanham, MD: Rowman&Littlefield.

⁶¹ Kamp, Karl-Heinz. (2003:192) The Dynamics of Nato Enlargement. In *Ambivalent Neighbors: The EU, NATO, and the Price of Membership*, edited by Anatol Lieven, and Dimitri Trenin. Washington, DC: Carnegie Endowment for International Peace.

կապակցությամբ երկու խնդիր կա: Առաջին, անդամ երկրների համար փոքրամասնությունների նկատմամբ վերաբերմունքի ԵՄ ստանդարտներ գոյություն չունեն, և շատ քիչ հավանական է, որ այս առնչությամբ լուրջ օրենսդրություն կընդունվի: Երկրորդ, վատ անդամներին ակումբից հեռացնելու հեռանկարը կամ անհավատալիության աստիճան դժվար է կամ անհնար:

Ներկայում լայնորեն քննարկվում է երկակի ստանդարտների հարցը. ԵՄ օրենսդրությունը չի նախատեսում, որ անդամակցության համար հայտ ներկայացրած երկրները պետք է ռեֆորմներ անցկացնեն իրենց՝ փոքրամասնությունների նկատմամբ իրականացվող քաղաքականության հարցում: Այսինքն՝ ներկա անդամները պարտավոր չեն կատարել այն պահանջները, որոնք ներկայացված են անդամակցության հայտ ներկայացնող երկրներին: ԵՄ-ն չունի մի մեխանիզմ, որը կվերահսկի, թե ինչպես է Գերմանիան վերաբերվում իր թուրք բնակչությանը, Իսպանիան՝ բասկերին, Մեծ Բրիտանիան՝ Հյուսիսային Իռլանդիային և այդպես շարունակ:

Բացի այդ, գոյություն չունի որևէ ֆորմալ գործընթաց կամ նախադեպ, որի միջոցով անդամ երկրները կհեռացվեն ՆԱՏՕ-ից կամ ԵՄ-ից: Ավելին, հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ հնարավոր չի լինի բացառել նոր անդամների կողմից այս կառույցների նորմերի խախտումը (օրինակ՝ Թուրքիան և Հունաստանը՝ անցյալում Կիպրոսի հարցերում ներգրավված լինելու համար)՝ շատ քիչ հավանական է թվում, որ իրականում հեռացման որևէ գործընթաց կսկսվի: Քանի որ երկրների հեռացումը հնարավոր չէ, անդամակցություն ստանալուց հետո նոր անդամների նկատմամբ ազդեցության միջոցներն արագորեն նվազում են:

Եզրահանգումներ

Մենք չենք պնդում, թե միջազգային կառույցները կարևոր չեն: Նրանք կարևոր են և ազդեցիկ, սակայն նրանց առաջադրած պայմանների դերը բավականին սահմանափակ է: Ուստի, շեշտը դնելով պայմանադրությունների վրա, մենք կարող ենք միջազգային կազմակերպությունների ազդեցության վերաբերյալ շատ ավելի լավատես լինել, քան հարկավոր է:

Մինչդեռ ամենամեծ կարևորություն ունեցող գործոնը քաղաքականություն արարողների շահն է: Ճշմարիտ է, որ միջազգային ինստիտուտները կարող են ձևավորել շահերը, սակայն, վերջիվերջո, քաղաքական գործիչները պետք է կենտրոնանան իրենց համար ամենամեծ կարևորություն ներկայացնող լսարանի վրա՝ այն լսարանի, որ կարող է հեռացնել նրանց իշխանություններից: Եթե ընդարձակումը և անդամակցությունը փոփոխություն է բերում որոշումների կայացման գործընթացներում, ապա այդ դեպքում ազդեցությունը կարող է նշանակալի լինել, քանի որ համապատասխանաբար կփոխվեն նաև համապատասխան ընտրախավերը և շահերը: Այնուամենայնիվ, շատ դեպքերում առանձին պետությունների առաջնորդներ զանազան արտաքին հնարավորություններին և սահմանափակումներին պատասխան տալու ժամանակ առաջնային կհամարեն իրենց ընտրազանգվածների ակնկալիքները:

Թարգմանության աղբյուրը՝

Stephen M. Saideman, “Pie Crust Promises and the Sources of Foreign Policy: The Limited Impact of Accession and the Priority of Domestic Constituencies.” *Foreign Policy Analysis*, Volume 3, Issue 3, July 2007.